

9. 1. 2006

ID: 38052

Dědické řízení

Pokud se zůstavitel stal spolu s dalšími osobami dědicem věci, která nebyla v dědickém řízení projednána, nemohou se jeho dědicové domáhat určení, že zůstavitel byl ke dni úmrtí vlastníkem této věci.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 739/2003, ze dne 17.3.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců: A) J. P., B) S. P., C) K. Š., a D) nezletilé K. S., zastoupené matkou M. S., všech zastoupených advokátem, proti žalovaným: 1) N. Č., s. r. o., zastoupené advokátem, a 2) N., s. r. o., zastoupené advokátem, o určení vlastnictví a o určení neplatnosti kupní smlouvy, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 19 C 147/2001, o dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. listopadu 2002, č. j. 18 Co 336/2002-110, tak, že dovolání se zamítá, pokud směřuje proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. listopadu 2002, č. j. 18 Co 336/2002-110, v části, kterou byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 16. května 2002, č. j. 19 C 147/2001-85, jímž byla zamítnuta žaloba „s návrhem, aby soud určil, že jedna ideální polovina nemovitostí - domu č. p. 343 vybudovaného na pozemku p. č. 221, pozemku p. č. 221 - zastavěná plocha, pozemku p. č. 222/2 - zastavěná plocha, pozemku p. č. 222/1 - ostatní plocha a pozemku p. č. 223 - zahrada, všechny zapsané na LV č. 15 pro katastrální území H., Katastrálního úřadu P., byla k datu úmrtí M. J. dne 30. 10. 1992 v jeho vlastnictví z pozůstalosti po L. J. zemřelém dne 10. 2. 1952“. Ve zbývajících částech Nejvyšší soud České republiky dovolání odmítl.

Z odůvodnění :

Žalobci se jako dědicové po M. J. domáhali určení, že jmenovaný vlastnil ke dni svého úmrtí 30. 10. 1992 ideální polovinu níže specifikovaných nemovitostí, a dále určení, že kupní smlouva, uzavřená ohledně těchto nemovitostí mezi žalovanými 4. 5. 2001, je neplatná. Uvedli, že původním vlastníkem nemovitostí byl L. J., zemřelý dne 10. 2. 1952; do projednání dědictví po něm však tyto nemovitosti nebyly zahrnuty. Jeho dědici byli M. J. a A. S. Žalobci vycházeli z toho, že v důsledku dědictví se jejich právní předchůdce M. J. stal spoluvlastníkem nemovitostí v rozsahu jedné ideální poloviny; žádali proto o určení jeho spoluvlastnického práva ke dni úmrtí, aby tyto nemovitosti mohly být vypořádány v dědickém řízení.

Obvodní soud pro Prahu 9 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 16. května 2002, č. j. 19 C 147/2001-85, zamítl žalobu „s návrhem, aby soud určil, že jedna ideální polovina nemovitostí - domu č. p. 343 vybudovaného na pozemku p. č. 221, pozemku p. č. 221 - zastavěná plocha, pozemku p. č. 222/2 - zastavěná plocha, pozemku p. č. 222/1 - ostatní plocha a pozemku p. č. 223 - zahrada, všechny zapsané na LV č. 15 pro katastrální území H., Katastrálního úřadu P., byla k datu úmrtí M. J. dne 30. 10. 1992 v jeho vlastnictví z pozůstalosti po L. J. zemřelém dne 10. 2. 1952“, a s „návrhem, aby soud určil, že kupní smlouva uzavřená dne 4. 5. 2001 mezi 1. a 2. žalovaným, pokud podle ní bylo 2. žalovanému rozhodnutím Katastrálního úřadu P. č. j. V 11 10810/01 s právními účinky ke dni 7. 5. 2001 vloženo do katastru vlastnické právo k nemovitostem, a to domu č. p. 343 vybudovanému na pozemku p. č. 221, pozemku p. č. 221 - zastavěná plocha, pozemku p. č. 222/2 - zastavěná plocha, pozemku p. č. 222/1 - ostatní plocha a pozemku p. č. 223 - zahrada jako celku, které se nacházejí v katastrálním území H., obec P., a jsou zapsány na LV č. 15 Katastrálního úřadu P., je v důsledku dovolání se její relativní neplatnosti v rozsahu převodu vlastnictví k jedné ideální polovině těchto nemovitostí od počátku neplatná“. Dále rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně uznal naléhavý právní zájem žalobců na určení práva jejich předchůdce, ale s ohledem na skutečnost, že řádné dědické řízení, v němž by byly sporné nemovitosti jako předmět dědictví po L. J. projednány a vypořádány neproběhlo, nemohl žalobě vyhovět. K zániku naléhavého právního zájmu žalobců na požadovaném určení neplatnosti smlouvy pak došlo negativním rozhodnutím o nároku žalobců na určení práva jejich předchůdce.

Městský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalobců rozsudkem ze dne 29. listopadu 2002, č. j. 18 Co 336/2002-110, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, změnil jej ohledně nákladů řízení, a rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že žalobě na určení práva M. J. nelze vyhovět. Dále odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2920/99, a konstatoval, že bez vypořádání dědictví soudem (dříve státním notářstvím) není možné, aby pouze někteří z dědiců byli považováni za vlastníky věcí spadajících do dědictví. V této souvislosti odkázal i na § 91 odst. 2 věta první občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“). Vzhledem k tomu, že kromě M. J. se dědicem po zemřelém L. J. stala i A. S., která (resp. její dědici) žalobu nepodala, žalobci se vůči žalovaným jako třetím osobám svých tvrzených dědických práv nemohou s úspěchem dovolávat. Pokud jde o druhý žalobci uplatněný nárok - vyslovení neplatnosti kupní smlouvy - nesouhlasí odvolací soud s názorem soudu prvního stupně, že na požadovaném určení byl naléhavý právní zájem žalobců a stal se nedůvodným pouze v důsledku zamítnutí žaloby o určení práva jejich předchůdce. S odkazem na judikaturu konstatoval, že naléhavý právní zájem není dán, má-li právní otázka - neplatnost smlouvy, o níž má být rozhodnuto, povahu otázky předběžné ve vztahu k jiné otázce - vlastnictví k nemovitostem. Odvolací soud tuto otázku tedy posoudil odlišně od soudu prvního stupně, což však nic nemění na správnosti jeho zamítavého výroku.

Proti rozsudku odvolacího soudu podávají žalobci dovolání, jehož přípustnost opírají o § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ. Namítají, že odvolací soud posoudil aktivní legitimaci žalobců v rozporu s hmotným právem, resp. v rozporu s rozhodnutím Nejvyššího soudu, které sám v textu citoval. Odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku zastává právní názor, že dědictví se sice nabývá již smrtí zůstavitele, k nabytí dědictví zůstavitelovým dědicem však nedochází jen na základě smrti zůstavitele, ale i projednáním a rozhodnutím příslušným orgánem státu. V tomto smyslu odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu a konstatoval, že žalobci nejsou ve sporu aktivně legitimováni, neboť v době smrti zůstavitele L. J. platilo, že do rozhodnutí o vypořádání dědictví mohou být žalobci považováni za vlastníky dědictví pouze tehdy, jedná-li společně a nerozdílně. Je nepochybné, že dědictví po L. J. nebylo v době nesvobody projednáno v rozsahu majetku, kterého byl vlastníkem. Právně je dále nepochybné (ve smyslu závěrů rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1008/99), že spoluvlastník má ochranu pokud jde o jeho spoluvlastnický podíl, a v tomto rozsahu může uplatnit nárok na ochranu práv vyplývajících z jeho podílu; jeden z dědiců poměrného dílu nemovité věci zůstavitele podle § 511 zákona č. 141/1950 Sb., „který se okamžikem smrti stal spoluvlastníkem takové věci“, nemůže se sám domáhat vyklizení nemovitosti podle § 126 občanského zákoníku, neboť taková ochrana přesahuje práva vyplývající z jeho spoluvlastnictví a přísluší jen všem spoluvlastníkům věci. Mají proto za to, že jim přísluší právo na podání takového typu žaloby, které nepřesahuje jejich právo dědiců, přičemž vlastníky, resp. spoluvlastníky se stali okamžikem smrti zůstavitele. L. J. byl v době své smrti vlastníkem předmětných nemovitostí a dědici po něm byli M. J. a A. S. (ta je však, stejně jako její dědicové, „nedohledatelná“). M. J. proto byl v době své smrti vlastníkem ideální poloviny nemovitostí. Pokud se tedy žalobci domáhali určení, že jedna ideální polovina sporných nemovitostí byla k datu úmrtí M. J. v jeho vlastnictví z pozůstalosti po L. J., domáhali se určení vlastnictví někoho, kdo se vlastníkem v uvedeném rozsahu, jak připouští Nejvyšší soud ve zmíněném rozsudku, stal okamžikem smrti zmíněného zůstavitele. Úvaha odvolacího soudu, že je nutno nejprve dědictví projednat, je podle dovolatelů „zcestná“. Za stavu, kdy soud žalobce odkazuje na projednání dědictví, přičemž toto dědictví je neprojednatelné, odírá žalobcům právo na žalobu a znemožňuje jim naplnění jejich práv vyplývajících z Ústavy a z Listiny základních práv a svobod. Protože výklad provedený odvolacím soudem je v rozporu s hmotným právem, navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalované společnosti se k dovolání nevyjádřily.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je v části, týkající se určení práva M. J. ke dni jeho úmrtí přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 OSŘ), napadené rozhodnutí v uvedené části přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné. Za otázku zásadního významu, která judikaturou nebyla dosud řešena, považuje dovolací soud otázku, zda dědicové zůstavitele mají naléhavý právní zájem na určení, že zůstavitel byl ke dni úmrtí spoluvlastníkem věci, pokud zůstavitel měl nabytí vlastnictví s další osobou děděním, avšak v dědickém řízení po jeho předchůdci nebyla věc projednána.

Spor o tom, zda součástí dědictví po zůstaviteli je určitá věc, se v občanském soudním řízení řeší žalobou dědiců na určení, že zůstavitel byl v den svého úmrtí vlastníkem věci. Rozhodnutí o tom, zda určitá věc je předmětem dědictví po zůstaviteli, náleží pouze soudu v řízení o dědictví. V řízení podle § 80 písm. c) OSŘ může soud rozhodnout pouze o určení vlastnického práva zůstavitele ke dni jeho úmrtí (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2001, sp. zn. 30 Cdo 1857/2001, publikovaný pod č. C 866 ve svazku 12 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, vydávaného nakladatelstvím C. H. Beck). Jestliže je dědic z titulu svého dědického nároku věcně

legitimován k podání žaloby o určení, že zůstavitel byl ke dni svého úmrtí vlastníkem věci, nemůže být tomuto určení na překážku okolnost, že i tento dědic zemřel a určovací žalobu namísto něj podávají jeho dědicové (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1897/98, Soudní rozhledy 6/2001).

Je tedy zřejmé, že dědicové mohou podat žalobu na určení práva zůstavitele ke dni jeho úmrtí. Takovou žalobu však nemohou podat v případě, že zůstavitel měl spornou věc nabýt sám na základě dědického práva, pokud tato věc nebyla do řízení o vypořádání dědictví po jeho právním předchůdci, ve kterém vystupovalo více dědiců, zahrnuta. Jinak řečeno, pokud zůstavitel se stal spolu s dalšími osobami dědicem věci, která nebyla v dědickém řízení projednána, nemohou se jeho dědicové domáhat určení, že zůstavitel byl ke dni úmrtí vlastníkem této věci. V takovém případě je třeba nejdříve věc dodatečně projednat v řízení o vypořádání dědictví po původním vlastníkovi (případně po předchozím určení, že byl ke dni úmrtí vlastníkem), a teprve poté lze rozhodovat o vlastnictví jeho dědice. Tento postup se sice může jevit jako zdlouhavý, nicméně požadavek projednání každé věci patřící do pozůstalosti v dědickém řízení je požadavkem imperativním, normy ukládající takové projednání jsou normami kogentními a vypořádání dědictví nelze řešit v rámci posuzování předběžných otázek. Judikatura, na kterou dovolatelé odkazují, se týká jiných případů a nelze ji „analogicky“ vztahovat na danou věc. K námitce dovolatelů, že dědičku L. J., resp. její nástupce „nelze dohledat“, a proto nelze provést dodatečné projednání dědictví se poznamenává, že řešení tohoto problému je věcí soudu rozhodujícího o projednání dědictví, který může např. ustanovit opatrovníka. V této části je tedy rozhodnutí odvolacího soudu správné. Vady řízení uvedené v § 241a odst. 2 písm. a) OSŘ, k nimž dovolací soud přihlíží i bez návrhu, nebyly dovolatelkou tvrzeny ani dovolacím soudem zjištěny. Proto nezbylo, než dovolání v části, ve které bylo shledáno přípustným, zamítnout (§ 243b odst. 2 OSŘ, věta před středníkem).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)